

SP-fractie Rotterdam – www.rotterdam.sp.nl
T. 010 417 33 59 – E. sp@stadhuis.rotterdam.nl

Een referendum over de knoop!

GEWIJZIGDE VERSIE – Theo Coşkun / Kevin Levie, 10 februari 2009

Op 5 februari is in de commissie BVM gediscussieerd over de eerste versie van het SP-initiatiefvoorstel om een referendum te houden over de toekomst van het deelgemeentebestel. Naar aanleiding van die discussie bieden wij u een gewijzigde versie van het voorstel aan ter behandeling in de gemeenteraad op 19 februari.

De SP-fractie heeft haar eerste versie van het voorstel ingediend op 8 december 2008. De gedachte achter het voorstel was dat de gemeenteraad na het aannemen ervan nader kon discussiëren over de gewenste vraagstelling voor het referendum. Conform artikel 9 van de Referendumverordening 2007 dient de raad uiterlijk drie maanden voor het referendum wordt gehouden te beslissen over de vraagstelling. Omdat het voorstel nu pas wordt behandeld, is er helaas geen tijd meer voor een goede aparte discussie over de vraagstelling. Deze versie van het voorstel mondt daarom ook uit in een definitieve vraagstelling. Indien andere partijen een andere vraag wenselijker achten, staat het hen uiteraard vrij dit voorstel te amenderen.

Op 27 januari jongstleden heeft het college gereageerd op het initiatiefvoorstel van de SP (09GR219). Bovendien is op 30 januari de notitie 'We kunnen zoveel beter' verschenen, waarin het college haar visie op het deelgemeentebestel uiteenzet (09GR239). Deze versie van ons voorstel gaat daarom ook kort in op de reactie van het college en op de consequenties van het verschijnen van de eigen notitie van het college voor dit initiatiefvoorstel.

Inleiding

In Rotterdam is de afgelopen jaren veel gediscussieerd – binnen en buiten de gemeenteraad – over het deelgemeentebestel. In februari van dit jaar werd nog het initiatiefvoorstel 'De Rotterdamse Gordiaanse Knoop' van Leefbaar Rotterdam besproken. In dat voorstel is ook een goede inventarisatie te vinden van verschillende onderzoeken naar en discussies over het deelgemeentebestel.

Het is geen geheim dat de SP tegenstander is van het huidige bestel. Maar ook in andere partijen is veel discussie over de deelgemeenten. Veel mensen zijn niet tevreden over de manier waarop de deelgemeenten functioneren. Iedereen is voor decentrale service en voor Stadswinkels overal in de stad, maar daarvoor is geen politiek parlement op deelgemeenteniveau nodig. Er zijn immers geen VVD-wipkippen of SP-lantaarnpalen. De meeste deelgemeenten bestaan uit meerdere buurten, die onderling weinig gemeen hebben. De deelgemeente wordt zowel door bewoners als door andere betrokkenen te vaak gezien als barrière tussen de buurt en de verantwoordelijke gemeente.

De Commissie Relatie Burger-Overheid rapporteerde in maart 2006 dat 74 procent van de Rotterdammers ontevreden is over de mate waarin burgers worden betrokken bij beslissingen. 'De burger heeft weinig behoefte aan een partijpolitiek georganiseerd deelgemeentebestuur', stelde die commissie daarom vast. Ook minister Ter Horst concludeerde in oktober 2006 dat 'het deelradenstelsel dringend heroverweging verdient': 'Het deelradenstelsel in [Rotterdam en Amsterdam] heeft geleid tot een toename van het aantal bestuurders, zonder dat de kwaliteit van de lokale bestuursvoering wezenlijk is verbeterd en de tevredenheid van de burgers in de lokale politiek is toegenomen.' Kortom, de deelgemeenten blijken nauwelijks in staat burgers dichter bij de politiek te betrekken of meer zeggenschap te geven.

Als oplossing voor die problemen zijn de afgelopen jaren tal van maatregelen voorgesteld. Deelgemeentebestuurders pleitten vorig jaar voor een vermindering van het aantal deelgemeenten tot vijf. De commissie-Wolfson maakte zich in 2004 in de PvdA sterk voor een vergaande hervorming van het stelsel. Leefbaar Rotterdam is voorstander van deelgemeentedirecteuren, gebiedsgerichte raadscommissies en buurtreferenda. De SP wil werken aan werkelijk democratische wijkraden op een zo laag mogelijk niveau, waarin bewoners zelf kunnen beslissen over hun wijk. Voor de verschillende voorstellen om het stelsel te hervormen bestond en bestaat geen meerderheid in de gemeenteraad.

Op 30 januari 2009 verscheen de collegenotitie 'We kunnen zoveel beter'. Daarin beschrijft het college een traject om het Rotterdamse bestuursmodel te verbeteren. De SP ziet het als winst dat nu ook het college een aantal problemen met het huidige deelgemeentebestel onderkent waar onder andere de SP al jaren op wijst. Het college stelt onder andere: 'het huidige bestuursmodel is relatief traag en omvangrijk', 'de rolverdeling is onduidelijk' en 'de bemensing is problematisch'. Helaas durft zij daaraan niet de conclusie te verbinden om de democratie in Rotterdam anders vorm te geven. Zonder veel argumenten kiest zij voor 'het verbeteren van het huidige bestuursmodel waarbij de pluspunten worden versterkt en de knelpunten worden opgelost'.

Naar oordeel van de SP zijn er in de huidige situatie dusdanig veel knelpunten en dusdanig weinig pluspunten, dat het opheffen van de huidige deelgemeenteraden en -besturen de enige manier kan zijn om te zorgen dat Rotterdammers daadwerkelijk betrokken worden bij de beslissingen die hen aangaan.

Ons alternatief

Ook de SP vindt dat de gemeentelijke dienstverlening decentraal en in samenspraak met bewoners en betrokken moet worden georganiseerd. Maar democratie gaat verder dan 'goede service' alleen. Er is sprake van een fundamenteel democratisch tekort in onze samenleving. Formeel is onze democratie op orde, maar in de praktijk bestaat er een grote onvrede over de politiek en politici. Zes op de tien Nederlanders vinden dat 'mensen zoals ik' geen invloed hebben op wat de regering doet. Mensen hebben te weinig het gevoel dat ze grip hebben over hun leven, dat ze daadwerkelijk zelf kunnen beslissen over hoe hun stad zich ontwikkelt, over hoe het er op hun werk aan toegaat, over hoe zij hun leven willen inrichten.

Dat democratisch tekort is veel breder dan Rotterdam alleen, en wij kunnen dat ook niet in Rotterdam alleen oplossen. Wij kunnen wel proberen de voorwaarden te scheppen om Rotterdammers in ieder geval zoveel mogelijk te laten beslissen over de terreinen waartoe de gemeentelijke invloedssfeer zich uitstrekt. De SP weet dat Rotterdammers dat ook willen: niet alleen uit onze eigen werkbezoeken en gesprekken, maar ook uit alle onderzoeken blijkt dat Rotterdammers veel meer dan nu betrokken willen

worden bij plannen voor hun buurt, wijk of straat.

De SP is er niet voor om de deelgemeenten morgen af te schaffen om vervolgens alle macht te centraliseren op de Coolsingel. Dat zou ertoe leiden dat de macht geconcentreerd wordt in de handen van gemeenteraad, college en ambtenaren – in plaats van, zoals wij dat graag zien, in de handen van de bewoners van de Rotterdamse buurten. In plaats daarvan moet de democratie op een zo laag mogelijk niveau georganiseerd worden, waar dat kan. Op termijn willen wij daarom toe naar niet-partijpolitieke wijkraden, die daadwerkelijk een afspiegeling vormen van de bewoners van de wijk en die regelmatig kunnen worden vervangen als de wijkbewoners dat nodig vinden. Voor belangrijke kwesties die de hele wijk aangaan, zou het bovendien mogelijk moeten zijn referenda in de buurt te organiseren.

De behoefte van wijkbewoners aan zeggenschap over hun leefomgeving verandert sterk in de tijd. Waar het goed gaat, blijft de betrokkenheid van bewoners vaak beperkt tot onderwerpen als speelvoorzieningen of het jaarlijkse buurtfeest. Waar het verkeerd gaat, willen bewoners juist veel meer invloed en zeggenschap over thema's die hun wijk en het rijtje schoon-heel-veilig ver overstijgen: bijvoorbeeld als ze geconfronteerd worden met grote onveiligheidsproblemen, of met een corporatie die een sloopplan voor de buurt wil doordrukken. De behoefte aan zeggenschap hangt ook sterk af van de plek waar mensen wonen: in Rozenburg of Hoek van Holland zal deze anders zijn dan in een wijk in Hillegersberg of Charlois. De SP wil daarom dat in overleg met bewoners per wijk wordt bekeken aan welke zeggenschap in die wijk behoefte bestaat en hoe die het beste vorm kan krijgen.

Voor een eerste aanzet van ons alternatief verwijzen we naar ons verkiezingsprogramma voor de verkiezingen van 2006, 'Rotterdam verdient beter!'. Als bijdrage aan de discussie zullen wij bovendien binnenkort komen met een uitgewerkte notitie over hoe de zeggenschap van de Rotterdammers over hun buurt en stad georganiseerd zou moeten worden. De SP pretendeert niet het alleenrecht te hebben op het ontwikkelen van een alternatief voor het deelgemeentebestel. Zo bood de notitie van Leefbaar Rotterdam van begin 2008 ook een aantal waardevolle ideeën daarover. Wat de SP betreft wordt er in de raad goed gediscussieerd over de ideeën van de verschillende partijen op dit terrein. Het lijkt ons echter bijzonder onverstandig uitsluitend de huidige collegenotitie en daarmee het huidige deelgemeentebestel als startpunt van zo'n discussie te nemen.

Beginnen met een referendum

In 'We kunnen zoveel beter' geeft het college terecht aan dat dit bij uitstek het moment is om een discussie te voeren over het democratisch bestel in Rotterdam. Een discussie nu kan immers nog leiden tot veranderingen vóór de verkiezingen van 3 maart 2010. De SP vindt het onwenselijk dat het huidige bestel van – dan – 12 deelgemeenten en 2 wijkraden na 2010 ongewijzigd blijft bestaan tot zeker 2014. We stellen daarom voor een referendum te houden over de toekomst van de deelgemeenten. In 1996 lieten de Rotterdammers in een referendum weten de opdeling van de stad met een stadsprovincie niet te zien zitten. De gemeenteraad zou de Rotterdammers nu de gelegenheid kunnen bieden één van de fouten die gemaakt zijn in de aanloop naar de plannen voor een stadsprovincie – het opzetten van het deelgemeentebestel in de hele stad – te corrigeren.

De Referendumverordening 2007 stelt een kader voor het houden van een raadplegend referendum. Daarin wordt onder meer bepaald dat een referendum gehouden dient te worden binnen vier maanden na het besluit tot het houden van een referendum, tenzij deze termijn van vier maanden afloopt binnen twee maanden voor een algemene verkiezing. Dat betekent dat de raad nu kan besluiten tot het

houden van een referendum tegelijkertijd met de Europese Parlementsverkiezingen van donderdag 4 juni 2009.

Een dergelijk referendum moet niet los gezien worden van een discussie in de raad en de stad over hoe we de democratie in de stad willen vormgeven. Integendeel: zo'n discussie moet niet uitsluitend gevoerd worden op conferenties in Domburg, maar juist mét de mensen die het aangaat: de Rotterdammers. Een referendum is geen belemmering voor een dergelijke discussie, maar juist een kans om de participatie van Rotterdammers te vergroten en hen in staat te stellen hun mening te geven over hoe zij willen beslissen over hun buurt. In dat licht vinden wij de reactie van het college op ons voorstel, waarin zij stelt dat het 'niet de bedoeling [is] om over dergelijke onderwerpen het advies van de kiezer middels een referendum te vragen', getuigen van enige arrogantie: waarom mag de kiezer niet meebeslissen over democratie?

Wij stellen daarom voor een brede discussie te houden in de stad over hoe Rotterdammers zoveel mogelijk zélf kunnen beslissen over hun buurt en stad, en een referendum gelijktijdig met de Europese verkiezingen over de toekomst van het deelgemeentebestel de aanleiding en de kapstok van die discussie te laten zijn. Tegelijkertijd met het referendum kunnen debatten in de stad worden gehouden, en kan er nader COS-onderzoek gedaan worden naar de democratische wensen van de Rotterdammers. In een opkomstbevorderende campagne, bijvoorbeeld onder andere met een huis-aan-huiskrant, kunnen verschillende meningen aan de orde komen en kan ook toelichting worden gegeven op de vraag die in het referendum op 4 juni voorligt.

Naar inschatting van het college zou een referendum zo'n 1 miljoen euro kosten. Zelfs als dat daadwerkelijk waar is, is dat bedrag slechts ééntiende van de jaarlijkse loonkosten voor deelgemeenteraadsleden en -bestuurders, en slechts éénveertigste van de door Leefbaar becijferde jaarlijkse overhead van het deelgemeentebestel als geheel. Indien de Rotterdammers besluiten dat de deelgemeenten afgeschaft moeten worden, zou een referendum dus wel eens een investering met een hoog rendement kunnen blijken te zijn.

Vraagstelling

In de eerdere versie van dit voorstel hebben wij al gesteld dat er grofweg twee opties zijn voor de vraagstelling in een referendum over de toekomst van het deelgemeentebestel.

De eerste mogelijkheid is dat er meerdere alternatieven in een referendum worden voorgelegd. Gevraagd kan worden op welke manier Rotterdammers het liefst democratisch meebeslissen over hun buurt, met drie of vier opties: bijvoorbeeld in stand houden van het huidige bestel; de deelgemeenten afschaffen; het aantal verkleinen; of het oprichten van wijkraden in plaats van deelgemeenten. Het gevaar bestaat daarbij dat Rotterdammers zich in geen van de opties blijken te kunnen vinden, of dat er geen eenduidige uitslag komt. Bovendien kan het wenselijk zijn een hervorming van het bestel per deelgemeente anders aan te pakken.

Wij stellen daarom voor een algemenere vraagstelling over de organisatie van democratie in Rotterdam te hanteren: *'Bent u voor of tegen het vervangen van de huidige deelgemeenteraden en -besturen door een directere vorm van democratie in uw buurt?'*

De uitspraak van dit referendum schept dan in ieder geval helderheid over de wenselijkheid om de deelgemeenten zoals die nu bestaan in stand te houden. De bestuurders die op dit moment de verandering tegenhouden, kunnen proberen in de campagne de Rotterdammers te overtuigen dat de

huidige deelgemeenten daadwerkelijk het beste zijn. Indien de Rotterdammers 'nee' zeggen, kan het college voort op de koers die zij in haar eigen notitie heeft uitgezet. Als de Rotterdammers 'ja' zeggen, schept dat een verplichting om op korte termijn te zorgen voor een alternatief voor het huidige bestel. Daarbij kunnen dan de discussies en onderzoeken die rond het referendum in de stad gevoerd en gehouden worden uitsluitend geven over hoe dat alternatief er precies uit zou moeten zien.

Het college vraagt zich in haar reactie op de eerste versie van dit voorstel af of de voorgestelde vraagstelling hierboven wel duidelijk genoeg is geformuleerd: “over welke vormen van 'directere' democratie hebben we het? wat wordt verstaan onder 'buurt?’”

Wat de de SP betreft gaat het hier om een zo groot mogelijke zeggenschap van bewoners over hun leefomgeving, die zich tot (veel) meer uitstrekt dan vierjaarlijks stemmen voor een (deel)gemeenteraad. De reden dat wij bijvoorbeeld niet schrijven 'vervangen (...) door jaarlijks gekozen wijkraden', is juist omdat wij een brede discussie willen voeren met alle partijen en alle Rotterdammers over wat de beste precieze uitwerking van die directere democratie zou moeten zijn. Onze inzet daarin hebben wij hierboven beschreven.

De SP vraagt zich verder af hoe het college in staat is deze stad te besturen als zij niet weet wat verstaan wordt onder het woord 'buurt'. Omwille van de duidelijkheid, volgens de CBS-definitie is een buurt 'een onderdeel van een gemeente, dat vanuit bebouwingsoogpunt of sociaal-economische structuur homogeen is afgebakend'.

Tot slot

Samenvattend stelt de SP voor tegelijkertijd met de verkiezingen van 4 juni 2009 een referendum te houden over de toekomst van het deelgemeentebestel. Wij stellen voor een gelijktijdige discussie in de hele stad te houden over hoe de democratie in Rotterdam zo goed mogelijk vorm zou moeten krijgen, en daarnaast aanvullend opinie-onderzoek daarnaar te doen.

De uitspraak van de Rotterdammers in zo'n referendum schept in ieder geval helderheid over hoe wenselijk het is om de deelgemeenten zoals die nu bestaan in stand te houden. De SP zal bij een opkomst van meer dan dertig procent het referendum als bindend beschouwen, en roept de andere partijen op hetzelfde te doen.

Een referendum is een kans om Rotterdammers te betrekken bij de stad, hen te stimuleren daarover mee te beslissen, en hen uiteindelijk zo goed mogelijk in staat te stellen zélf te beslissen over hun leefomgeving.

Want: de democratie kan zoveel beter!

Theo Coşkun

Ontwerpbesluit

De Raad van de gemeente Rotterdam,

Gelezen het gewijzigde voorstel van de heer T. Coşkun van 9 februari 2009 tot het houden van een referendum over de toekomst van het deelgemeentebestel,

Gelet op de Referendumverordening 2007,

Besluit:

- I. een raadplegend referendum te houden over de toekomst van het deelgemeentebestel, gelijktijdig met de verkiezingen voor het Europees Parlement, op donderdag 4 juni 2009;
- II. de vraagstelling van dit referendum vast te stellen als 'Bent u voor of tegen het vervangen van de huidige deelgemeenteraden en -besturen door een directere vorm van democratie in uw buurt?', met als antwoordmogelijkheden 'voor' en 'tegen';
- III. het college te verzoeken in samenspraak met de raad een opkomstbevorderende campagne, stadsdebatten en nader opinie-onderzoek onder de Rotterdammers te organiseren, zoals beschreven in het onderhavige initiatiefvoorstel.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 19 februari 2009,

De griffier,

De voorzitter,